

4. HAFTA

AIT182 ve AIT282

ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILÂP TARİHİ II

KBUZEM

Karabük Üniversitesi

Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi

2. Hukuk Alanında Yapılan İnkılâplar

Hukuk; kelime olarak haklar, hakikatler demektir ve kavram olarak kanunların verdiği haklar anlamında kullanılır. Bu noktada hukuk, adaletin temin edilebilmesinin temel şartıdır. Adaletin olmadığı bir devletin var olması ve yaşayabilmesi mümkün değildir. Hukuk aynı zamanda; devletlerin birbirleri ve fertlerle olan her türlü ilişkileriyle, fertlerin birbirleri ve devletle olan her türlü ilişkilerini düzenleyen ve toplumun huzur ve güven içerisinde yaşamasını temin eden kurallar zinciridir. Bu sebeple, hukuk kurallarının daima toplumun ihtiyaçlarına göre düzenlenmesi ve geliştirilmesi gereği vardır.

Osmanlılar döneminde Türkiye’de dînî kurallara göre tanzim edilmiş olan şer’i hukuk ile, gelenek ve görenekler neticesinde ortaya çıkmış kurallardan oluşan örfi hukuk sistemine dayanan bir hukuk modeli uygulanıyordu. Hatta teokratik bir yapıda olan Osmanlı Devleti, şeriatı devletin etkin hukuku haline getirmişti. Dolayısıyla, Türkiye’de yeni kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin, başlattığı Batılılaşma hareketinin bir gereği olarak, Osmanlı hukuk sistemiyle yoluna devam etmesi mümkün değildi.

Modern hukuk kurallarını benimsemek arzusunda olan genç Cumhuriyet, aynı zamanda laiklik prensibini hukuk alanına da uygulamak ve kanun koyarken dînî esaslara bağlı kalmayarak, kanunları, akla, mantığa ve bilimsel sonuçlara dayandırmak istiyordu. Bu sebeple, yeni Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nde bir hukuk inkılâbı yapılarak, eski hukuk sisteminin değiştirilmesi gerektiğini düşünen Mustafa Kemal, 1 Mart 1924 tarihinde yaptığı Meclisi açış konuşmasında bu düşüncesini açıkça ortaya koyuyordu.

Aslında, 20 Ocak 1921 ve 20 Nisan 1924 tarihlerinde kabul edilmiş olan Anayasalar, bu alanda yapılmış önemli değişiklikler durumunda idi. Ancak, bunun yanında diğer kanunların da, Batı normlarına uygun hale getirilmesi ve modern hukuk kurallarına göre değiştirilmesi arzusu, sürekli gündemde tutulmakta idi. Bu konuyla ilgili olarak Mustafa Kemal, 5 Kasım 1925 tarihinde Mecliste yaptığı bir konuşmada; “Cumhuriyet Türkiye’sinde eski hayat kaideleri ile eski hukuk yerine, yeni hayat kaideleri ve yeni hukukun kaim olması bugün bir emri vakidir. Büsbütün yeni kanunlar vücuda getirerek hukuk esaslarını temelden hazırlamak teşebbüsündeyiz.” diyerek hem bu arzuyu dile getirmekte hem de bu konuda başlatılacak çalışmaların ilk işaretlerini vermekteydi.

İşte bu teşebbüslerin neticesinde hukuk alanında, özellikle 1926 yılından itibaren önemli inkılâplar gerçekleştirilmiştir.

1.1. Türk Medeni Kanunu'nun Kabul Edilmesi (1926)

Medeni kanun, bir toplumda kadın erkek ilişkilerini, aile hukukunu esas alan kanundur.

Devlet yapısı laikleştirilirken hukuk kuralları içinde laikliğe aykırı olanları atıp akla uygun yenileri kabul etmek bir zorunluluktur.

Hukuk düzeninin temeli medeni hukuktur. Kişilerin hak ve borçları, alenin kuruluşu, işleyici, sona ermesi, miras sorunları, kişiler ile mallar arasında mülkiyet ilişkilerin ve diğer hakların doğması, sürmesi, bitmesi, kişilerin birbirleriyle yaptıkları çok çeşitli işlemler, sözgelimi; kiralama, satın alma, ödünç verme gibi çok çeşitli ilişkiler hep medeni hukukun konularıdır. Bir memlekette hukuk yenileşmesi yapılacak ise, ilk önce modern ve akılcı bir Medeni Kanun'un kabulü gerektir.

Osmanlı devletinin son zamanlarında yalnız Hanefi Mezhebi kurallarına göre kişilerle eşyalar arasındaki ilişkilerin bir bölümü düzenlenmişti. Bunu adı Mecelle'dir. Ahmet Cevdet Paşa tarafından hazırlanan Mecelle, güzel bir kanunun kitabı olmakla birlikte yalnız Hanefilerin ve salt eşyalarla insanlar arasındaki ilişkiler açısından uygulanabiliyordu (Mecelle 'de birkaç borç ilişkisinde düzenlenmişti). Bu bakımdan tam bir medeni kanun sayılmazdı.

Özellikle büyük Fransız İnkılabından sonra hukuktaki laikleşme çok hızlanmıştır. Laik ve akılcı yöntemlerle ilk önce Fransızlar bir medeni kanun hazırlanmışlardır. Daha sonra Avusturyalılar, Almalar, nihayet İsviçreliiler laik Medeni Kanunlarını yapmışlardır. Hukuk reformu yapmak isteyen milletler, hep bu kanunlardan birini almışlardır. Saydığımız bu kanunlar, akıl esası üzerinde hazırladığı için her milletçe alınabilirler. Örneğin, Hristiyan olmayan Japonlar, Alman Medeni Kanununu aynen alıp başarı ile uygulamışlardır (Japonlar bütün hukuk sistemlerini daha XIX. Yüzyıl sonralarına doğru tümünden laikleştirmişler ve bütün kanunlarını Batıdan aynen almışlardır).

Türk devlet ve hukuk sisteminin laikleşmesi için yeni bir medeni kanunun kabul edilmesi şarttı. Laik ve akılcı ilkelere göre bu kanunun hazırlanması çok uzun sürebilirdi. Bu nedenle Japonlar gibi, ileri bir laik Avrupa medeni kanununun alınması uygun ve pratik görüldü. Her üç kanun üzerinde gereken çalışmalar yapıldı. Sonuçta, İsviçre Medeni Kanunu'nun alınmasına karar verildi. Bu tercihin sebepleri şunlardır:

- İsviçre Medeni Kanunu, Avrupa'da hazırlanan medeni kanunlardaki yasaların en sonuncusu olması,
- Daha önce çıkarılan medeni kanunlardaki bazı eksikliklerin bu yasada giderilmesi,
- Bu kanunun çeşitli sorunlara son derece pratik ve akılcı çözüm yolları getirmesi
- İfadesinin kavramlarının karmaşık olmamasıdır.

Böylece İsviçre Medeni Kanunu bir kurul tarafında Türkçe'ye çevrildi. Ufak bazı değişiklikler yapılarak eski olan İsviçre Borçlar Kanunu ile birlikte, Türklerin Medeni Hukuku olarak TBMM tarafından kabul edildi ve yürürlüğe girdi. (17 Şubat 1926).

Bu kanunun kabulü ile özellikle şu alanlarda büyük yenilikler yapılmıştır. Bu yenilikler, Türk Medeni Hukukun karakteridir. Kadınla erkek arasında toplumsal ve ekonomik alanda tam bir eşitlik sağlamıştır. Kadın her mesleğe girebilir. Aile hayatında da eşler arasına eşitlik getirilmiştir. Esas, tek kadınla evliliğdir. Boşanma hakkı kadına da verilmiştir. Aile toplumun temeli sayılarak korunmuş, çocukların iyi yetiştirilmeleri için ana-babaya yükümlülükler konulmuştur. Evlenme işlemi eskiden olduğu gibi devlet denetimi dışında tutulmamıştır. Çok ciddi bir iş olan aile kurma, resmi nikâh memuru önünde yapılır. Nikâh devletçe kıyılır ve korunur ama resmi nikâhtan sonra eşler istedikleri türde dini tören yapabilirler, buna kimse karışamaz. Mirasta kız ve erkek çocuklar arasındaki adaletsizlik kaldırılmıştır. Kişilerin mallarla ve birbirleriyle olan ilişkilerindeki çelişkiler ve boşluklar giderilmiş, modern bir sistem getirilmiştir.

Uyarı: Medeni Kanun ile hukuk birliği sağlanmış ve farklı uygulamalara son verilmiştir.

Uyarı: Türk kadınına Medeni Kanun ile sadece sosyal alanda haklar verilmiştir. Siyasi alanda kadınlara verilen haklar 1930'lu yılların başlarında gerçekleşecektir.

1.2. Kadınlara Siyasal Alanda Verilen Haklar

Medeni Kanun ile kadınlara sağlanan pek çok hakka rağmen, henüz siyasal alanda erkeklerle arasında büyük bir eşitsizlik bulunuyordu. Kadınlar, hekimlikten yargıçlığa, mühendislikten avukatlığa kadar her mesleğe girebiliyorlar ama milletvekilliği seçimlerine ne seçmen ne de katılabiliyorlardı. Sağlanan ileri haklar karşısında bu durum büyük bir eşitsizlik gösteriyordu. Halbuki, eski Türk toplumunda kadınların pek çok siyasal hakları bulunuyordu.

Bu eşitsizlik üç aşama ile kaldırıldı.

- İlkönce, kadınlara 1930 yılında belediye seçimlerine katılma hakkı verildi.
- 1933'te muhtar olabilme hakkı verildi.
- 1934 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile de kadınlarımıza milletvekili seçme ve seçilme hakkı tanındı.

Atatürk bu konuda şöyle diyordu: "Bu kadar Türk kadının toplumsal ve siyasal hayatta bütün milletlerin üstünde yer vermiştir. Çarşaf içinde, peçe altında ve kafes arasındaki Türk kadını artık tarihlerde aramak gerekecektir. Türk kadını evdeki uygar yerine yetkiyle almış, iş hayatının her aşmasında başarılar göstermiştir. Siyasal hayata belediye seçimlerinde deneyini yapan Türk kadını bu kez de milletvekili seçme ve seçilme suretiyle haklarının en büyüğünü elde etmiş bulunuyor. Uygar ülkelerin

birçoğunda kadından esirgenen bu hak, bugün Türk kadınının elindedir ve onu yetki ve kendine yaraşır biçimde kullanacaktır.”

Gerçekten 1934 yılında bazı ileri batı ülkelerinde bile kadınlara bu haklar tam anlamıyla tanınmamıştı. Cumhuriyet rejiminin bu tutumu, bazı batı ülkelerine bile örnek olmuştur. Bugün gerçek demokrasilerin hepsinde kadınlara siyasal haklar eksiksiz tanınmış bulunuyor. Bildiğiniz gibi bugün kadın cumhurbaşkanları, kadın başkanlar, bakanlar pek çok ileri ülkeyi en üst düzeye yönetmektedirler. Böylece toplumun diğer yarısı da milli hayatın yönlendirilmesine aktif biçimde katılmaktadır. Türk kadını kendisine daha 1934 yılında tanınan bu kutsal haklara bilinçle sahip çıkmaktadır.

Şekil 1. Türk kadını seçme-seçilme hakkını 1934 yılında kazandı.

Uyarı: Türkiye kadınlara siyasal ve sosyal haklar tanımak konusunda birçok Avrupa ülkesine öncülük etmiştir.

Türk kadını Fransa, Bulgaristan, Macaristan, Yunanistan ve İsviçre kadınlarından daha önce seçme-seçilme hakkını elde etmiştir.

1.3. Diğer Kanunlar

Atatürk, her alanda batı medeniyetini örnek alarak yeni kanunlar hazırlatmıştır. Bu kanunlar, sahalarına göre en gelişmiş Avrupa ülkesi örnek alınarak hazırlanmıştır.

- Ceza Hukuku (İtalya'dan 1926'da),
- Borçlar Kanunu (İsviçre'den 1926'da),
- Ticaret Kanunu (çeşitli Avrupa ülkelerinden 1926–29 arasında),

- Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu (İsviçre'den 1927'de),
- Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (Almanya'dan 1929'da),
- İcra ve İflas Kanunu (İsviçre'den 1929'da),
- İdare Kanunu (Fransa'dan 1929'da) alındı.

Hukuki (hukuksal) alanda yapılan inkılaplar özetle maddeler halinde şunlardır:

1924 - Şerîye Mahkemeleri kaldırıldı.

1924 - Anayasası yürürlüğe girdi (1876 Anayasasına son verildi)

1925 - Ankara Hukuk Mektebi açıldı.

1926 - Medeni Kanun kabul edildi (İsviçre'den uyarlandı).

1926- (3 Mart) Hâkimlere verecekleri kararlar konusunda baskı yapılmasının önüne geçen hukuki düzenleme yapıldı.

1926 - Ceza Kanunu kabul edildi (İtalya'dan uyarlandı).

1926 - Borçlar Kanunu kabul edildi (Almanya'dan uyarlandı).

1928 - Devletin dini İslam'dır, hükmü anayasadan çıkartıldı.

1929 - İdare Hukuku kabul edildi (Fransa'dan uyarlandı).

1930 - 1934 Kadınlara siyasal haklar tanındı.

1937 - Atatürk ilkeleri anayasaya konuldu.

3. Eğitim Ve Kültür Alanında Yapılan İnkılâplar

Atatürk'ün Türk eğitim sistemindeki inkılaplarındaki temel amacı; " Milli olmak ve buna bağlı olarak çağdaşlaşmak ve her alanda ilerlemek" olmuştur.

Eğitim Alanındaki İnkılapların Amaçları:

1. Laik ve çağdaş eğitimi sağlamak,
2. Bilimsel eğitimi yaygınlaştırmak,
3. Eğitimde birliği sağlamak,
4. Kız ve erkek çocukları arasında eğitim alanında eşitlik sağlamak,
5. Her alanda teknik eleman yetişmesini sağlamak,
6. Eğitimi kolaylaştırmak ve yaygınlaştırmak,
7. Eğitimi millileştirmektir.

2.1. Tevhid-i Tedrisat Kanunu (3 Mart 1924)

1. Bu kanunla eğitim-öğretimde birlik sağlanmış tüm eğitim ve öğretim kurumları Milli Eğitim Bakanlığına bağlanmıştır.
2. Azınlık ve yabancı okulların dini ve siyasi amaçlarla öğretim yapmaları önlenmiştir.
3. Yabancı okulların ders programlarına Türkçe dersleri konmuş ve bu derslerin Türk öğretmenler tarafından okutulması sağlanmıştır.
4. Devlet eğitimin her çeşidiyle uğraşmaya başlamış, Milli Eğitim Bakanlığı bütün eğitim ve öğretim işlerinin tek sorumlusu haline gelmiştir.
5. Medreseler kapanmıştır.
6. Eğitimin laikleşmesi alanında önemli bir adım atılmıştır.
7. Eğitimde birlik sağlanmıştır. II. Mahmut döneminden beri devam eden eğitim ve öğretim ikiliği bu kanunla sona erdirilmiştir.
8. Eğitimin laikleşmesi adına önemli bir adım atılmıştır.

Kanunun uygulanması:

Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun uygulanması ile Maarif Vekili Vasıf Bey görevlendirildi. Kanun, eğitimin temel kanunu olarak kabul edildi ve daha sonra çıkarılan bütün kanunlara esas teşkil etti.

Medreselerin kapatılması:

Tevhid-i Tedrisat Kanunu maddelerinde mahalle mektepleri ve medreselerin kapatılmasına ilişkin bir ifade bulunmuyordu ancak Maarif Vekili Vasıf Bey, Mayıs ayında yayınladığı bir genelge ile "Bakanlığı'nın elindeki ilkokulların hiçbirinde meslek dersleri okutulamayacağı, bunun öğretimin birleştirilmesine aykırı olacağı gerekçesiyle" mahalle mektepleri ve medreseleri kapattı.

Yasa çıktığında ülkede 479 medrese ve 18.000 medrese talebesi vardı fakat sadece 6.000'i gerçek öğrenci idi.(Geri kalanlar, II. Abdülhamit devrinde çıkan bir kanunla medrese öğrencileri askerlikten muaf tutuldukları için okula kayıt yaptıran ancak öğrenim görmeyen kimselerdi. Medrese başına ortalama bir hoca vardı. İstanbul'daki medrese binalarını inceleyen bir kurulun hazırladığı rapora göre; hiçbiri okul olarak kullanılabilecek nitelikte değildi.)

Adalet Bakanlığı'nın şer-i mahkemeleri kapatması üzerine Mekteb-i Kuzat (Kadı Okulu) da kapatıldı.

İlahiyat Fakültesi ve İmam Hatip Okullarının kurulması:

Lisansüstü seviyesinde eğitim veren iki yıllık "Medrese-i Süleymaniye" yerine 1924 yılında İstanbul Darülfünununda bir İlahiyat Fakültesi kuruldu. Açıldığında 224 öğrencisi olan fakültenin öğrenci sayısı 1934 yılında 20'ye düştü. Bu nedenle o yıl yapılan Üniversite Reformu ile İlahiyat Fakültesi kapatılarak "İslam Tetkikleri Enstitüsü" adında bir enstitü kuruldu

Hem İlahiyat Fakültesi'ne altyapı oluşturmak hem de imam ve hatip yetiştirmek için 1923-1924 öğretim yılında ülkenin değişik yerlerinde 29 imam hatip okulu kuruldu. 1926-1927 öğretim yılında okulların sayısı ikiye indi. Bu okullar 1930-1931 öğretim yılında ise öğrenciler tarafından yeterince ilgi görmemeleri nedeniyle kapatıldı.

Din derslerinin kaldırılması:

Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabulünden bir süre sonra "Türkiye'de sadece Müslüman vatandaşların olmadığı, Müslüman olmayan Türk vatandaşlarının da dinsel gereksinimleri ve vicdan özgürlüğü olduğu" düşünülerek; ilkokul programından Kur'an dersleri, ortaokul ve lise programından da din, Arapça ve Farsça dersleri çıkarılmıştır.

Başlangıçta isteğe bağlı bir ders haline getirilmiş olan din dersi; ortaokullarda 1930'da, öğretmen okullarında 1931'de, şehir ilkokullarında 1933'de, köy ilkokullarında 1939'da tamamen müfredettan çıkarıldı. Tüm bu gelişmeler sonucu 1939-1948 yılları arasında din derslerinin hiç yer almadığı bir örgün eğitim deneyimi yaşandı.

Azınlık ve misyoner okullarının durumu:

Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabulünden sonra misyoner ve azınlık okulları Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetim ve gözetimine girmiş; dinsel ve siyasi amaçlı eğitim yasaklanmış; ders programlarına tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi, Türkçe dersleri eklenmiştir. Bu dönemde azınlık okullarında okutulan kitaplardan aziz resimleri çıkarıldı; okul binalarındaki haçların indirilmesi istendi. Dinsel sembollerin yalnızca okul kiliselerinde bulundurulmasına izin verildi. Din esaslarına dayalı eğitim ve din propagandası yapma yasaklarına uymayan yabancı okullar kapatıldı. Bunlar arasında Merzifon ve Kayseri'deki Amerikan okulları, İzmir'deki Fransız okulu bulunur.

Askeri okulların durumu:

Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabulü sonucu askeri idadiler liseye çevrildi. Ancak askeri okullar 1925 yılında çıkarılan bir yasa ile yeniden Milli Savunma Bakanlığı'na bağlandılar.

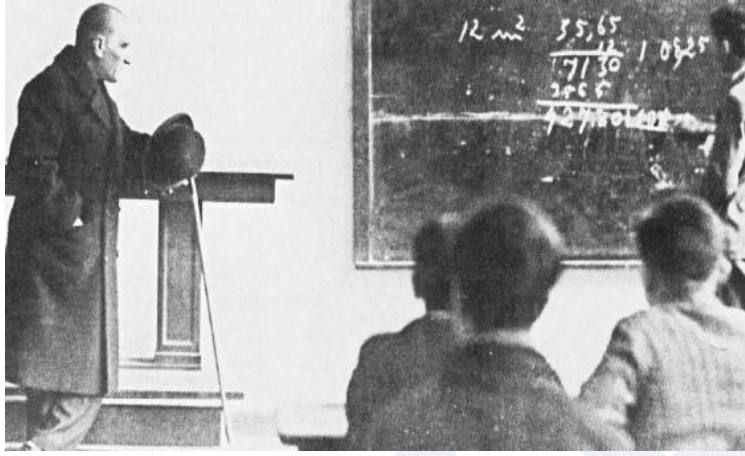
Uyarı: Tevhid-i Tedrisat ile "Laik Eğitim Sistemi"nin temeli atılmış, medreselerin kapatılması ile de kültür ikiliğine son verilmiştir.

2.2. Maarif (Eğitim) Teşkilatı Hakkında Kanun (1926)

Ülkede ilkokul, lise ve yükseköğrenimin belli esaslara göre düzenlenmesi için 2 Mart 1926'da Maarif Teşkilatı Kanunu (eğitim sistemi yasası) kabul edilmiştir.

Devletin izni olmadan okul açılmayacağı belirtilerek, okullarda hangi derslerin ne şekilde okutulacağı belirlenmiştir. Bu esaslara göre Yeni Türk Devleti, yeni okullar açmıştır. Öğretmen okullarının sayısı artırılmıştır. Böylece, günümüzdeki mevcut eğitim ve öğretim sistemimizin temeli bu kanunla atılmıştır.

2.3. Yeni Türk Harflerinin Kabulü (1 Kasım 1928)

Şekil 2. Atatürk yeni Türk Alfabetesini okulda öğrencilere tanıtırken

Atatürk okuma yazmayı kolaylaştırmak ve okuma yazma oranını artırmak amacıyla Arap Alfabetesinin yerine Latin alfabesini kabul etmiştir. Yeni harfleri okuyup yazabilen sayısını artırmak amacıyla **Millet Mektepleri** açılmıştır. Böylece yeni Türk harfleri millete öğretilmiştir.

Mustafa Kemal de bizzat dersler vermiştir. Mustafa Kemal'e 24 Kasım 1928'de başöğretmenlik unvanı verilmiştir.

2.4. Diğer Gelişmeler

- İlk, orta, lise ve meslek okulları yaygınlaştırıldı.
- 1933 yılındaki Üniversite Reformu ile İstanbul Üniversitesi kuruldu.
- Ankara'da Hukuk Mektebi (1925), Yüksek Ziraat Enstitüsü (1933), Dil ve TarihCoğrafya Fakültesi (1935) ve kuruldu.
- Güzel Sanatlar Akademileri ve Devlet Konservatuvarı kuruldu (1936).
- 1924 yılında Ankara Musiki Muallim Mektebi kurulmuştur.
- 1930'dan sonra İstanbul Belediyesi Konservatuvarı açılmıştır.
- 1935'te Ankara'da Milli Musiki ve Temsil Akademisi kurulmuştur.
- 1937'de Resim ve Heykel Müzesi açılmıştır.
- Maarif Vekaleti bünyesinde Sanayi-i Nefise (Güzel Sanatlar) Müdürlüğü kurulmuştur.

2.5. Kültür Alanındaki Gelişmeler

2.5.1. Türk Tarih Kurumu'nun Kurulması (1931)

Atatürk başlangıcından günümüze kadar Türk Tarihinin her yönüyle araştırılarak ortaya çıkarılması ve tarih şuurunun yükseltilmesi amacıyla bu kurumu oluşturmuştur. Bu kurumun açılış hedefi, sadece İslamiyet dönemindeki Türk tarihi ile değil İslamiyet öncesi Türk tarihi ile de ilgilenmektir. Yani TTK, Türk tarihini ve Anadolu tarihini bütün süreciyle ele almak için açılmıştır.

2.5.2. Türk Dil Kurumu'nun Kurulması (1932)

Atatürk Türkçeyi yabancı dillerin etkisinden kurtarmak ve Türkçenin zenginliğini ortaya çıkarmak için Türk Dil Kurumu'nu kurdu muştur.

Uyarı: Bu iki kurum aynı zamanda Milliyetçilik İlkesi'nin gelişmesine de hizmet etmiştir.

2.5.3. Halk Evlerinin Açılması (1932)

Cumhuriyet Halk Fırkasının (CHP)'nin 10-18-Mayıs-1931 tarihleri arasında toplanan 3. Kurultayında, Türk Ocakları'nın işlevini tamamladığı için kapatılarak yerine, Halkevlerinin açılması kararlaştırıldı. Halkevlerinin başlıca amaçları; Türk milletini yeni ülküler etrafında toplamak, halk arasında kültür ve düşünce birliğini sağlamak, Atatürk devrimlerinin benimsenmesini gerçekleştirmek, Cumhuriyetin kültür atılımını yapmak, kır-kent ve köylü-aydın ikiliğini ortadan kaldırmak olarak özetlenebilir. 19 Şubat 1932'de ilk Halkevi Ankara'da açıldı. 1931-1952 yılları arasında 478 Halkevi (biri Londra'da) 4322 Halkodası açıldı. CHP'nin desteğinde örgütlenen Halkevlerinin çalışmaları, dokuz şube halinde düzenlendi: Dil-Edebiyat, güzel sanatlar, temsil, spor, sosyal yardım, halk dershaneleri ve kursları, kütüphane ve yayın, köycülük, tarih ve müze. Halkevleri 1952'de kapatılıp, 1960'ta tekrar açıldı.

Şekil 3. Halkevi